

ФІТОХІМІЧНА ТА ФІТОФАРМАКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛИСТЯ ШОВКОВИЦІ БІЛОЇ

Очкур О.В., Гончаров О.В., Сенюк І.В., Кузьменко Т.С., Чуксіна А.М.
Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Вступ. Шовковиця біла (*Morus alba* L.), що належить до родини Шовковицеві (*Moraceae*), походить із Китаю, широко культивується в багатьох країнах світу та здавна використовується як кормова культура і в народній медицині. Вид є швидкозростаючим деревом, яке може сягати до 20 метрів у висоту, або кущем. Листя глянцево-зелені, чергові, серцеподібні біля основи та загострені на верхівці, краї листової пластинки зазубрені, черешки довгі та тонкі. Листя варіюють від 5,0 до 7,5 см у довжину, мають дуже різноманітну форму навіть на одному дереві – від цільної до майже пальчасто-роздільної. Супліддя складається з багатьох кістянок, утворених окремими квітками. Колір незрілих плодів зелений, змінюється від помаранчевого до червоного і, нарешті, до багряно-чорного, коли повністю дозріває. Листя ш. білої цінується як основний корм для шовкопрядів та використовується у шовковій промисловості протягом багатьох століть. У традиційній китайській медицині листя, плоди та кора *M. alba* здавна використовувалися для лікування лихоманки, як гепатопротектор, для покращення зору, зміцнення суглобів, полегшення сечовипускання та зниження артеріального тиску. У Кореї та Японії хворі на діабет споживають листя ш. білої як антигіперглікемічний засіб [1, 3].

Отже, листя ш. білої є перспективним джерелом біологічно активних речовин (БАР) для створення фітопрепаратів із різноманітною активністю.

Матеріали та методи. Для пошуку актуальної наукової інформації про фітохімічний склад та фармакологічну активність листя ш. білої ми використовували бази даних Google Scholar, PubMed, Scopus і Web of Science.

Результати та їх обговорення. За даними опрацьованої літератури, значний антиоксидантний потенціал листя *M. alba* обумовлений високим вмістом флавонолів, зокрема, кверцитину та його глікозидів (ізокверцитрину, кверцетин 7-*O*- β -D-глюкопіранозиду, кверцетин 3,7-ди-*O*- β -D-глюкопіранозиду та ін.) і кемпферолу та його глікозидів (астрагаліну, кемпферол 3-*O*- β -D-рутинозиду, кемпферол 3-*O*- β -D-глюкопіранозиду). Також у сировині містяться флавоноїдні сполуки іншої хімічної будови – аталантофлавонол, 3',8-дифеніл-4',5,7-тригідроксифлавонол, еучренон а7, цикломалберин, цикломорозин, 7-метоксил-8-гідроксиетил-2', 4'-дигідроксифлавонол, морахалкони В, С та ін. [1, 3].

Склад фенольних кислот і їх похідних у листі ш. білої представлений 5-*O*-кафеойлхінною, *m*- та *p*-кумаровими, феруловою, галовою, гідроксибензойною, протокатеховою, бузковою та ваніліновою кислотами, а також протокатеховим та бузковим альдегідами. Досить широко у сировині ш. білої представлені стильбеноїди, зокрема, у листі виявлено такі сполуки, як халкоморацин, морацини С, D, М–Р, R, V–Y, малберозиди А, В та F [1, 3].

Оцінка антиоксидантної активності листя ш. білої за результатами вимірювань загального вмісту поліфенолів (TPC), поглинання вільних радикалів (FRS), відновлюючої здатності щодо іонів феруму (III) (FRAP) і

хелатування іонів феруму (II) (FIC) показала, що водно-метанольні екстракти листя *M. alba* мають значно вищі значення, ніж такі ж екстракти з плодів, а також екстракти чорного та зеленого чаю. При цьому антиоксидантна активність виявилася найвищою у молодого листя та знижувалася по мірі його росту та визрівання [2].

Екстракти листя *M. alba* проявляють виражену антибактеріальну дію щодо *Pseudomonas aeruginosa*, *Escherichia coli*, *Bacillus subtilis*, *Streptococcus mutans*, *Streptococcus sanguis* та *Streptococcus sobrinus*, а також мають протигрибкові властивості, зокрема, вони сильно інгібують ріст *Candida albicans* і *Aspergillus niger* [3, 4].

Дослідження антидіабетичних властивостей листя ш. білої на моделях щурів показали, що водний екстракт листя має можливий значний постпрандіальний гіпоглікемічний ефект через пригнічення α -глюкозидази та транспорту глюкози [6]. Дослідження антиатеросклеротичної активності порошку листя ш. білої на гризунах виявили значне збільшення часу затримки окислення ліпопротеїнів та 40% зменшення розміру атеросклеротичного ураження аорти [5]. Інші опубліковані фармакологічні властивості листя *M. alba* включають антиагрегантну, кардіопротекторну, гіпотригліцеридемічну, гепатопротекторну, нефропротекторну, анксиолітичну, антидопамінергічну, імуномодулюючу, цитотоксичну, антигельмінтну та відбілюючу шкіру [1, 3, 4].

Однак екстракти листя ш. білої досить важко стандартизувати, оскільки цей вид має багато різновидів і сортів, які можуть суттєво відрізнятися за складом БАР. Це створює додаткові проблеми для створення фітопрепаратів на основі листя ш. білої у майбутньому [3]. Однак величезний фітофармакологічний потенціал цієї рослинної сировини, безумовно, заслуговує на увагу дослідників.

Список літератури:

1. Batiha G.E.-S., Al-Snafi A.E., Thuwaini M.M. *et al.* *Morus alba*: a comprehensive phytochemical and pharmacological review. *Naunyn-Schmiedeberg's Archives of Pharmacology*, 2023, 396:1399–1413.
2. Chan E.W.-C., Lye P.-Y., Tan L.N., *et al.* Effects of drying method and particle size on the antioxidant properties of leaves and teas of *Morus alba*, *Lagerstroemia speciosa* and *Thunbergia laurifolia*. *The Chemical Industry & Chemical Engineering Quarterly*, 2012, 18: 465-472.
3. Chan E.W.-C., Lye P.-Y., Wong S.-K. Phytochemistry, pharmacology, and clinical trials of *Morus alba*. *Chinese Journal of Natural Medicines*, 2016, 14(1): 17-30.
4. Devi B., Sharma N., Kumar D., Jeet K. *Morus alba* Linn: A phytopharmacological review. *International Journal of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences*, 2013, Vol. 5, Suppl. 2, 2013, 14-18.
5. Harauma A., Murayama T., Ikeyama K., *et al.* Mulberry leaf powder prevents atherosclerosis in apolipoprotein E-deficient mice. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 2007, 358: 751-756.
6. Park J.M., Bong H.Y., Jeong H.I., *et al.* Postprandial hypoglycemic effect of mulberry leaf in Goto-Kakizaki rats and counterpart control Wistar rats. *Nutrition Research and Practice*, 2009, 3(4): 272-278.